

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Ұлттық ойындар арқылы баланың жан-жақты дамуы

ЖАРИЯЛАНДЫ
14.12.2025СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/185829/**Ходжаева Куралай Базарбаевна**

Тәрбиеші

Ақтобе облысы, Алға қаласы

№3 «Гүлдер» Алға балалар бақшасы

КІРІСПЕ

Мектепке дейінгі жас – баланың дене, ақыл-ой, әлеуметтік және рухани дамуының негізі қаланатын ерекше кезең. Осы жаста баланың алған тәрбиесі мен тәжірибесі оның болашақ тұлғалық қалыптасуына тікелей ықпал етеді. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда қолданылатын тәрбиелік құралдар баланың табиғи қажеттіліктеріне, жас ерекшеліктеріне және ұлттық болмысына сай болуы тиіс. Осы тұрғыда ұлттық ойындар баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін тиімді педагогикалық құрал ретінде ерекше мәнге ие.

Ұлттық ойындар – халықтың ғасырлар бойы жинақтаған тәрбиелік тәжірибесінің жемісі. Олар баланы тек қана көңіл көтеруге емес, өмірге бейімдеуге, денесін шынықтыруға, ой-өрісін кеңейтуге және адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған. Балабақша жағдайында ұлттық ойындарды жүйелі қолдану баланың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттырып, оның жан-жақты дамуына ықпал етеді.

Негізгі бөлім

Ұлттық ойындар арқылы баланың жан-жақты дамуы ең алдымен оның физикалық дамуымен тығыз байланысты. Қазақтың дәстүрлі қимылды ойындары – «Ақсерек – көксерек», «Арқан тартыс», «Соқыр теке», «Тақия тастамақ» – баланың қозғалыс белсенділігін арттырып, бұлшық ет жүйесін, ептілігін, шапшаңдығын және төзімділігін дамытады. Мұндай ойындар барысында бала табиғи түрде қимылдап, өз денесін

басқаруға үйренеді. Бұл өз кезегінде денсаулықты нығайтып, дұрыс қимыл-қозғалыс дағдыларының қалыптасуына негіз болады.

Ұлттық ойындардың баланың танымдық дамуына әсері де айрықша. Ойын барысында бала белгілі бір ережелерді сақтауға, логикалық ойлауға, жылдам шешім қабылдауға үйренеді. Мысалы, санамақтар мен есепке негізделген ойындар баланың математикалық түсініктерін дамытып, зейін мен есте сақтау қабілетін жетілдіреді. Ұлттық ойындарда кездесетін түрлі символдар мен әрекеттер баланың ойлау икемділігін арттырып, қиялын дамытады.

Баланың әлеуметтік дамуы ұлттық ойындар арқылы тиімді жүзеге асады. Көптеген ұлттық ойындар ұжымдық әрекетке негізделген. Ойын барысында бала құрдастарымен қарым-қатынас жасап, өзара келісуге, кезек күтуге, ортақ ережелерді сақтауға үйренеді. Бұл әлеуметтік мінез-құлықтың, жауапкершілік пен ынтымақтастықтың қалыптасуына ықпал етеді. Сонымен қатар, ұлттық ойындар баланың қоғамдағы өз орнын сезінуіне және топ ішінде өзін еркін ұстауына көмектеседі.

Ұлттық ойындардың тәрбиелік мәні баланың адамгершілік қасиеттерін қалыптастырумен тығыз байланысты. Қазақ халқының ойындарында адалдық, батылдық, әділдік, үлкенді сыйлау сияқты құндылықтар көрініс табады. Ойын барысында бала жеңіске қуанып қана қоймай, жеңілісті қабылдауға, сабырлылық пен төзімділікке үйренеді. Бұл қасиеттер баланың мінез-құлқында тұрақты сипатқа ие болады.

Ұлттық ойындар баланың тілдік дамуына да оң әсер етеді. Ойын барысында қолданылатын өлеңдер, тақпақтар, санамақтар баланың сөздік қорын байытып, сөйлеу мәдениетін қалыптастырады. Ана тілінде жүргізілетін ойындар баланың тілге деген қызығушылығын арттырып, дұрыс әрі мәнерлі сөйлеуіне ықпал етеді. Бұл мектепке дейінгі жастағы тіл дамуы үшін аса маңызды.

Психологиялық тұрғыдан алғанда, ұлттық ойындар баланың эмоциялық саулығын нығайтады. Өзіне таныс, ұлттық мазмұндағы ойындар баланың ішкі сенімділігін арттырып, жағымды эмоциялар тудырады. Ойын барысында бала өз сезімдерін еркін білдіріп, күйзеліс пен мазасыздықтан арылуға мүмкіндік алады. Бұл психоэмоциялық тепе-теңдікті сақтауға көмектеседі.

Балабақшада ұлттық ойындарды тиімді қолдану тәрбиешінің кәсіби шеберлігіне байланысты. Тәрбиеші ойынның мазмұнын баланың жас ерекшелігіне сай іріктеп, оны оқу-тәрбие үдерісіне мақсатты түрде енгізуі қажет. Ұлттық ойындарды күн тәртібінің әртүрлі кезеңдерінде пайдалану олардың тәрбиелік әсерін күшейтеді. Сонымен қатар, ата-анамен бірлескен іс-шаралар ұлттық ойындардың отбасында да жалғасын табуына мүмкіндік береді.

Қорытынды

Қорытындылай келе, ұлттық ойындар арқылы баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ету – мектепке дейінгі тәрбиенің маңызды бағыттарының бірі. Ұлттық ойындар баланың физикалық, танымдық, әлеуметтік, тілдік және рухани дамуына кешенді әсер етіп, оның тұлға ретінде қалыптасуына берік негіз қалайды. Балабақша тәжірибесінде ұлттық ойындарды жүйелі әрі мақсатты қолдану баланың ұлттық сана-сезімін қалыптастырып қана қоймай, оның денсаулығын нығайтып, өмірге бейім, белсенді тұлға тәрбиелеуге мүмкіндік береді. Сондықтан ұлттық ойындарды оқу-тәрбие үдерісінің ажырамас бөлігі ретінде қарастыру өзекті педагогикалық міндет болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. **Жұмбаева Ә., Қожахметова К.** Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: «Мектеп», 2019.
2. **Омарова Б.** Мектепке дейінгі жаста ұлттық ойындарды қолдану әдістемесі. – Алматы: «Атамұра», 2018.
3. **Нұрғалиева Г.Қ.** Балабақшадағы ұлттық ойындар арқылы тәрбиелеу. – Алматы: «Білім», 2017.
4. **Құлманова Р.** Мектепке дейінгі ұйымдағы ойын технологиялары. – Алматы: «Рауан», 2019.
5. **Сағындықова А.Т.** Ұлттық ойындар және баланың дамуы. – Алматы: «Өрлеу», 2020.
6. **«Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту» журналы.** Ғылыми-әдістемелік басылым, №2, 2021.
7. **«Балабақша әлемі» журналы.** Республикалық ғылыми-практикалық журнал, №3, 2020.
8. **Сухомлинский В.А.** Ойын арқылы баланы тәрбиелеу. – Мәскеу: Педагогика, 2016.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.